

Zavod za zaštitu zdravlja, Rijeka
ravnatelj Zavoda dr. sc. dr. K. Blečić
Odjel za zaštitu usta i zuba
šef Odjela doc. mr. dr. I. Hraste

Staleško udruženje stomatologa u Rijeci početkom XX stoljeća

J. HRASTE

Liječničko staleško udruženje u Hrvatskoj osniva se kao Zbor liječnika 28. veljače 1874. (Knežević¹), a u dijelu svojih pravila izlaže neke od ciljeva svojeg rada slijedećim riječima: »... njegovati liječničke znanosti, njegovati i promicati zdravstvene interese, najposlije nastojati o krijepkom i kolegijalnom radu i svezi na korist liečničkog stališa« (cit. po Forenbach²).

Ovim riječima ni danas nemamo što dodati, one još i danas zvuče aktualno, u svom zahtjevu da se društvo posveti novim stremljenjima, naročito onima u pogledu znanstvenog rada.

U prvim godinama Zbora liječnika nakon njegova osnutka, nailazimo i na zubne liječnike kao što su bili Josip Hafner, gradski zubni liječnik i doktor Ivan Matković stariji (Njemirovski³).

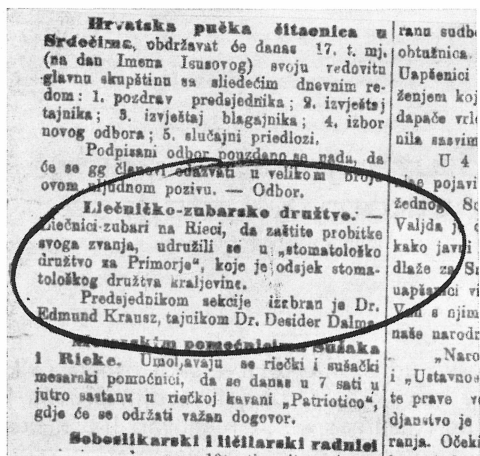
Nešto kasnije dolazi i do povećanja broja stomatologa u Hrvatskoj, tako da u popisu članova Zbora liječnika od 1899. (Rakova⁴) nalazimo sedam liječnika stomatologa. Dvojica od njih dugi niz godina surađuju s kirurzima zagrebačkih bolnica i formiraju skupinu za obradu maksilo-facijalnog područja.

U Zagrebu 20. prosinca 1903. dolazi do osnivanja Zadruge hrvatskih stomatologa. Na osnivačkoj skupštini (Kačić⁵) pored ostalih odluka bila je donesena i slijedeća: »... članom zadruge može postati samo zakonito priznati doktor sveukupnog liječništva, koji u području Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Istre i Bosne i Hercegovine vrši praksu liječnika zubara«.

To nam pokazuje, da pokret stomatologije u nas vode zubni liječnici, a nešto kasnije nego u Zagrebu 16. siječnja 1909. osniva se »Stomatološko društvo za Primorje«. O tome nas obavještava ondašnji tisak »Riečki Novi list« od 17. siječnja 1909. pod slijedećim naslovom: »Liječničko-zubarsko društvo«. Prenosimo tu bilješku u cijelosti:

»Lječnici-zubari na Rieci, da zaštite probitke svoga zvanja, udružili se u »stomatološko društvo za Primorje«, koje je odsjek stomatološkog društva kraljevine. Predsjednikom sekcije izabran je Dr. Edmund Krausz, tajnikom Dr. Desider Dalma«.

Interesantno je da se u obavijesti ističe naziv »Stomatološko društvo«, što znači, da i u krajevima Hrvatskog primorja kao i drugdje (Č u p a r⁶), u prvom deceniju XX stoljeća, stomatološka koncepcija dobiva sve konkretniju formu i u organizacijskom pogledu ubrzo pokazuje vidne uspjehe.

Sl. 1. Obavijest koju donosi 17. siječnja 1909. Riečki Novi list — da je osnovano »stomatološko društvo za Primorje«.

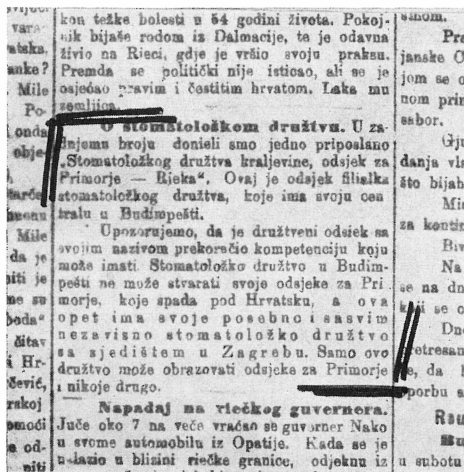
Tadašnji tisak, čiji je urednik ugledni političar F r a n o S u p i l o, nakon obavijesti o osnivanju Stomatološkog društva za Primorje, donosi veoma interesantne polemičke odgovore, koji nam pokazuju ondašnje ne samo stručne nego i političke prilike.

To je ustvari vrijeme nakon tzv. Riječke rezolucije (3. listopada 1905), koja predstavlja utanačenje hrvatskih opozicionih zastupnika o osnovnim smjernicama hrvatske politike. »Hrvatski zastupnici drže — iznosi se u Rezoluciji — da su današnje javne prilike u Ugarskoj nastale radi borbe koja ide za tim da Kraljevina Ugarska dođe postepeno do potpune državne samostalnosti. Hrvatski zastupnici smatraju tu težnju opravdanom već stoga što svaki narod ima pravo da slobodno i nezavisno, odlučuje o svom biću i svojoj sudbini. Smatrajući savez Hrvata i Mađara zajedničkim obrambenim nasipom protiv vanjske austro-njemačke najezde sastavljači Rezolucije uvjetuju taj savez prisajedinjenjem Dalmacije Hrvatskoj, uvođenjem pune ustavne slobode uz garanciju svih demokratskih, građanskih i političkih sloboda i promjenom postojećeg odnosa Hrvatske prema Austriji i prema Ugarskoj, na način da Hrvatskom narodu bude obezbjeđen samostalni kulturni, politički i gospodarstveni opstanak i napredak« (E n c i k l o p. L e k s. z a v.⁷).

Ukratko smo iznijeli tadašnju političku klimu u Hrvatskom primorju, i stoga će nam biti shvatljiviji odgovori iz »Riečkog Novog lista« od 19. siječnja 1909. pod naslovom: »O stomatoložkom društvu.

U zadnjemu broju donieli smo jedno priposlano »Stomatološkog društva kraljevine, odsjek za Primorje — Rieka«. Ovaj je odsjek filijalka stomatološkog društva, koje ima svoju centralu u Budimpešti.

Upozorujemo, da je društveni odsiek sa svojim nazivom prekoračio kompetenciju koju može imati. Stomatološko društvo u Budimpešti ne može stvarati odsjeke za Primorje, koje spada pod Hrvatsku, a ova opet ima svoje posebno i sasvim nezavisno stomatološko društvo sa sjedištem u Zagrebu. Samo ovo društvo može obrazovati odsjeke za Primorje i nikoje drugo.

Sl. 2. Riečki Novi list 19. siječnja 1909. ističe da: . . . »Stomatološko društvo u Budimpešti ne može stvarati svoje odsjeke za Primorje koje spada pod Hrvatsku, a ova opet ima svoje posebno i sasvim nezavisno stomatološko društvo sa sjedištem u Zagrebu.«

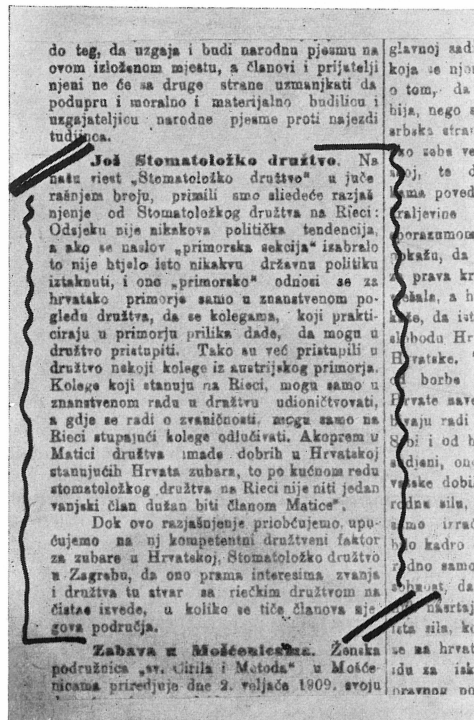
Iz ovoga proizlazi da tadašnje stručno udruženje stomatologa nije htjelo priznavati centralu u Budimpešti te se istovremeno ističe da ona ne može stvarati svoje odsjeke za Hrvatsko primorje, nego to može učiniti samo Stomatološko društvo sa sjedištem u Zagrebu. Nažalost, nisu nam bar do sada pristupačni drugi podaci, iz kojih bi se moglo vidjeti kakva je bila suradnja između tih stručnih udruženja iz Hrvatskog primorja i Zagreba.

Narednog dana, Riečki Novi list (20. siječanj 1909) ponovno donosi bilješku pod naslovom »Još stomatološko društvo«, iz koje se vide neki od ciljeva udruženja, kao i prava njegovih članova, s obzirom na pristup pa doslovce citiramo:

»Na našu viest »Stomatološko društvo« u jučerašnjem broju, primili smo sliedeće razjašnjenje od Stomatološkog društva na Rieci: Odsjeku nije nikakova politička tendencija, a ako se naslov »primorska sekcija« izabralo to nije htjelo

isto nikakvu državnu politiku iztaknuti, i ono »primorsko« odnosi se na hrvatsko primorje samo u znanstvenom pogledu društva, da se kolegama, koji prakticiraju u primorje prilika dade, da mogu u društvo pristupiti. Tako su već pristupili u društvo nekoji kolege iz austrijskog primorja. Kolege koji stanuju na Rieci, mogu samo u znanstvenom radu u društvu udioničtovati, a gdje se radi o zvaničnosti, mogu samo na Rieci stupajući kolege odlučivati. Akoprem u Matici društva imade dobrih u Hrvatskoj stanujućih Hrvata zubara, to po kućnom redu stomatološkog društva na Rieci nije niti jedan vanjski član dužan biti članom Matice«.

Dok ovo razjašnjenje priobćujemo upućujemo na nj kompetentni društveni faktor za zubare u Hrvatskoj, stomatološko društvo u Zagrebu, da ono prema interesima zvanja i društva tu stvar sa riečkim društvom na čistac izvede, u koliko se tiče članova njegova područja«.

Sl. 3. Ciljevi i prava članova »Stomatološkog društva na Rieci« prema tisku od 20. siječnja 1909. godine (»Riečki Novi list«).

Zaključno bismo mogli navesti da ovih nekoliko napisa riječkog tiska iz 1909. godine pokazuje, da je tadašnje Stomatološko društvo okupljalo svoje članove s ciljem da rade na znanstvenom unapređenju stomatološke struke, na sveopću dobrobit pučanstva ovog dijela Hrvatske.

Istovremeno je tadašnja uprava Stomatološkog društva posebno istakla svoje nacionalne osjećaje i svoju povezanost sa stručnim društvom u Zagrebu, ničejući svaku nadležnost i ovlaštenje stomatološkoj centrali u Budimpešti.

Daljnje ispitivanje arhivskog i drugog materijala moglo bi dati odgovor na pitanje, je li u kasnijem razdoblju bilo tješnje suradnje između stručnih udruženja iz pojedinih krajeva Hrvatske sa stomatološkim društvom u Zagrebu.

S a ž e t a k

Autor navodi podatke iz tadašnjeg dnevnog tiska (Riečki Novi list«) o osnivanju staleškog udruženja stomatologa, početkom XX stoljeća (1909. g) u Rijeci.

Iz objavljenih napisa vidi se da je zubno liječništvo tog dijela Hrvatske, u to vrijeme bilo na zavidnoj visini, kako u stručnom pogledu, tako i u isticanju svoje hrvatske pripadnosti u odnosu na tadašnju Ugarsku kraljevinu. Osim toga, ističe se i povezanost riječkog društva sa stomatološkim društvom u Zagrebu.

S u m m a r y

THE PROFESSIONAL ASSOCIATION OF STOMATOLOGISTS IN RIJEKA AT THE BEGINNING OF THE 20th CENTURY

The author quotes data from the daily press of that time, mentioning the foundation of a professional association of stomatologists at Rijeka at the beginning of the 20th century (1909).

The published articles showed that dental medicine in that part of Croatia was at the mentioned time on an enviably high level with regard to the professional skill. At the same time the croatian nationality of those parts of the country were emphasized in relation to the Hungarian reign of that period. The close relationship between the Associations of Stomatologists of Rijeka and Zagreb is moreover emphasized.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DIE STANDESVEREINIGUNG DER STOMATOLOGEN IN RIJEKA ANFANGS DES XX. JAHRHUNDERTS

Der Autor führt Angaben aus der damaligen Presse über die Gründung einer Standesvereinigung anfangs des XX. Jahrhunderts (1909) in Rijeka an.

Aus den Veröffentlichungen ist ersichtlich dass Zahnärzte in diesem Gebiet Kroatiens zu jener Zeit in fachlicher und patriotischer Beziehung auf der Höhe waren. Es wird die enge Beziehung mit der Stomatologischen Gesellschaft in Zagreb betont.

L I T E R A T U R A

1. KNEŽEVIĆ, S.: Lij. vj., 1970
2. FORENBACHER, A.: Povijest Zbora liječnika, Iz hrvatske medicinske prošlosti, ZLH, Zagreb, 1954
3. NJEMIROVSKIJ, Z.: ASCRO, 4:56, 1969
4. RAKOVAC, L.: Sbor liečnika Hrvatske i Slavonije, Zagreb, 1899
5. KAIĆ, Z.: ASCRO, 3:164, 1968
6. ČUPAR, J.: Stomatologija, Medicinska enciklopedija, Sv. 9, Leksikografski zavod SFRJ, Zagreb, 1964
7. Rijeka, Riječka rezolucija, Enciklopedija Leksikografskog zavoda, sv. 6, Leksikografski zavod SFRJ, Zagreb, 1962